

Zabudni na

HOLLYWOOD

Slovenské komorné divadlo Martin
uvádza

MIRO GAVRAN

Zabudni na
HOLLYWOOD

Preklad: *Ján Jankovič*

Dramaturgia: *Róbert Mankovecký*

Scéna a kostýmy: *Soňa Mrázová, a. h.*

Hudba: *Miloslav Král'*

Pohybová spolupráca: *Tomáš Nepšinský, a. h.*

Realizácia videozáznamu: *Michal Večeňa, a. h.*

Réžia: *Michal Náblík, a. h.*

Hudbu nahrali: *Eubomír Labký (trúbka)*
Eubomír Šamo (husle)
Vlasta Sarnovská (akordeón)
Radovan Král' (klavír)
Adam Šubrt (spev)
Martinský spevokol pri Živene

Predstavenie vedie: Božena Lednická

Text sleduje: Darina Mázorová

Slovenská premiéra 7. mája 2004

5. premiéra divadelnej sezóny 2003/2004

525. premiéra Slovenského komorného divadla
v Martine

Scénu, kostýmy, parochne, osvetlenie, zvuk a stavbu
pod vedením P. Hurtu a P. Klaudínyho realizovali:
D. Michalka, P. Zrník, R. Galaba, V. Kubis, M. Páleš,
Z. Polášek, J. Boček, M. Kopas, J. Kurhajec,
M. Brachňáková, Z. Jankesová, J. Nosálová,
I. Koraušová, J. Daubner, M. Frkáň, S. Mušáková,
M. Kalinová, A. Paulovičová, D. Gabona, J. Purdiak,
R. Plánka, a D. Pročka.

OSOBY

MARTIN

MAREK

A OBSADENIE

Martin Horňák

Marek Geišberg, posl. VŠMU

Program k inscenácii M. Gavrana
Zabudni na Hollywood zostavil Róbert Mankovecký.
Foto René Miko. Obálka Soňa Mrázová.
Grafická úprava Ivan Bílý.
Reklama, marketing a propagácia Zuzana Palenčíková.
Vytlačil Neoprint plus, s.r.o. Vrútky.

MIRO GAVRAN

Chorvátsky dramatik a prozaik Miro Gavran sa narodil 3. mája 1961 v slavonskej obci Gornja Trnava. Vyštudoval dramaturgiu na Divadelnej, filmovej a televíznej akadémii v Záhrebe. Po skončení štúdia pôsobil ako spisovateľ a dramatik v slobodnom povolaní. Od roku 1986 pracoval ako dramaturg divadla ITD v Záhrebe. Roku 1989 sa stal jeho umeleckým šéfom. V rokoch 1993 – 1996 vydával literárny magazín Plima. Roku 1995 založil v Záhrebe divadlo Epilog a stal sa jeho domácim autorom. Jeho dramatická i prozaická tvorba má širokospektrálny charakter, rovnako zručne píše drámy, komédie, či knižky pre deti a mládež. Je tiež autorom niekoľkých rozhlasových scenárov, svoj debut má za sebou i ako scenárista filmový. Spolu so svojou manželkou Mladenou založil roku 2002 Gavran Theatre. Jeho hry boli preložené do takmer dvadsiatich jazykov a uvedené v Chorvátsku, Holandsku, Spojených štátoch, Slovinsku, Poľsku, Maďarsku, Bulharsku, Bosne a Hercegovine, Indii, Česku a na Slovensku. Medzi jeho najväčšie úspechy patrí uvedenie jeho hry Králi a koniari v Eugene O'Neill Theater Center v New Yorku roku 1999. Roku 2000 hosťovalo divadlo Epilog v Spojených štátoch a Kanade s inscenáciou hry Zabudni na Hollywood. Gavranove texty získali literárne ceny, inscenácie jeho drám boli ocenené na renomovaných zahraničných festivaloch. Zo zahraničných uznaní je doteraz najvýznamnejšia cena pre najlepšieho stredoeurópskeho spisovateľa (Central European Timea – Maďarsko, 1999). Žije v Záhrebe.

DIVADELNÉ HRY

Kreontova Antígona	
(Kreontova Antígona)	1983
Sprisahanci	
(Urotnici)	1984
Noc bohov	
(Noč bogova)	1986
Lásky Georgea Washingtona	
(Ljubavi Georgea Washingtona)	1988
Čechov dal Tolstému z bogom	
(Čechov je Tolstoju rekao z bogom)	1989
Muž mojej ženy	
(Muž moje žene)	1991
Najdlhší deň Márie Terézie	
(Najduži dan Marije Terezije)	1992
Cudzinec vo Viedni	
(Stranac u Beču)	1992
Zmluva na celý život	
(Dogovor za cijeli život)	1992
Pacient doktora Freuda	
(Pacijent dotora Freuda)	1993
Shakespeare a Alžbeta	
(Shakespeare i Elizebeta)	1994
Keď umiera herec	
(Kad umire glumac)	1995
Deložajica	
	1995
Veselý štvoruholník	
(Veselji četverokut)	1995
Hľadá sa nový manžel	
(Traži sen novi suprug)	1996
Návrat muža mojej ženy	
(Povtarak muža moje žene)	1996
Zabudni na Hollywood	
(Zaboravi Hollywood)	1997
Othelo zo Susaku	
(Othelo sa Suska)	1999
Králi a koniari	
(Kraljevi i konjušari)	1999
Všetko o ženách	
(Sve o ženama)	2000
Jazdci pre všetky časy	
(Vozači za sve vremena)	2002
Čas na komédiu	
(Vrijeme je za komediju)	2002
Hotel Babylon	
(Hotel Babilon)	2002
Ako zabiť prezidenta	
(Kako ubiti predsjednika)	2004

PRÓZA

Zabudnutý syn	(Zaboravljeni sin)	1989
Ako sme si lámali nohy	(Kako smo lomili noge)	1993
Muži a ženy	(Muškarci i žene)	1995
Klára	(Klara)	1997
Margita alebo Výprava do minulého života	(Margita ili Putovanje u prošli život)	1999
Judita	(Judita)	2001
Krstiteľ	(Krstitelj)	2002
Malí neobyčajní ľudia – zberka poviedok	(Mali neobični ljudi)	1989
Dedko a babka sa rozvádajú – filmový scenár	(Djed i baka se rastaju)	

DETSKÉ KNIHY

Kadečo v mojej hlave	(Svašta u mojoj glavi)	1991
Ako otec získal mamu	(Kako je tata osvojio mamu)	1994
List na rozlúčku	(Oproštajno pismo)	1994
Štastné dni	(Stretni dani)	1994
Pokús sa zabudnúť	(Pokušaj zaboraviti)	1996
Veselá rodina – spoluautorka E. S. Svalina	(Veselá obitelj)	2001
Rozprávka o chlapcovi, ktorý zachránil more	(Priča o dječaku koji je spasio more)	2003

GAVRAN V SLOVENSKÝCH DIVADLÁCH

Lásky Georgea Washingtona	(réžia Michal Náhlík, DJGT Zvolen, 2001)
Muž mojej ženy	(réžia Matúš Olha, DJZ Prešov, 2002)
Všetko o ženách	(réžia Dušan Bajín, ŠD Košice, 2002)
Lásky Georgea Washingtona	(réžia Michal Babiak, V divadlo Bratislava, 2002)
Noc bohov	(réžia Michal Babiak, DJP Trnava, 2003)
Všetko o ženách	(réžia Michal Babiak, DJP Trnava, 2003)

V divadle som zástancom tzv. hereckého divadla. Pre mňa je dobrá iba tá dráma, ktorá hercovi poskytuje dobrú možnosť na budovanie presvedčivej roly. Pre mňa je dobrý ten režisér, ktorý umožňuje hercovi budovať dobrú úlohu... Ja aj kostýmového výtvarníka a scénoграфа oceňujem cez herca. Pre mňa je herec meradlom vecí. Od starých Grékov až do dneška, cez celých 24 storočí pretrvali a ako trvalé hodnoty ostali len tie drámy, ktoré poskytovali veľké možnosti hercom. Žiaľ, v dvadsiatom storočí sme boli svedkami mnohých extrémov v politike i umení – a jeden z tých extrémov bol postmodernizmus, ktorý sa napokon premenil na negáciu ozajstného umenia. Ja som za rovnováhu základných prvkov, ktoré budujú predstavenie, teda za rovnováhu medzi herectvom – divadelným textom – réžiou, no meradlom vecí a všetkých hodnôt v divadle musí byť herec.

M. Gavran: Umenie je dôležité pre dialóg „Východu“ a „Západu“

NEZABÚDAME NA CHORVÁTOV

...alebo ako sa Miro Gavran stal Mirom Havranom

Uvedenie Mira Gavrana v Martine, najslovenskejšom meste, ako ho charakterizujem pre našich južných bratov, je príležitosťou, aby sme si stručne pripomenuli dejiny slovensko-chorvátskych divadelných vzťahov. Predovšetkým: na slovanskom juhu (ale aj v porovnaní so Slovákmi) Chorváti mali relatívne najpriaznivejšie podmienky pre kultúrny vývin. Preto v Chorvátsku môžeme najdlhšie a najsústavnejšie sledovať dejiny dramatickej literatúry a divadla. Chorvátsko po celú dobu svojej existencie bolo spoľahlivo začlenené do sféry západnej civilizácie. Krátko po období cirkevnej drámy (15. stor.) nastáva obdobie renesančnej komédie: v Dubrovniku, majáku slobody v tureckom-osmanskom mori, píše a uvádza svoje hry Marin Držić (1508 – 1567), najväčší slovanský komediograf, predchodca Shakespeara a Molièra. Aj na Slovensku je známa jeho komédia *Dundo Maroje*, ktorá na krídlach smiechu preniesla bujarosť a uvoľnenosť renesancie až do atómového veku. Nasledovali hry autorov,

ktorí sa zapísali do dejín chorvátskej i svetovej dramatiky – Hanibal Lucić (1458 – 1553), Ivan Gundulić (1589 – 1638), Titus Brezovački (1757 – 1805).

Samozrejme, hry autorov starších storočí nemohli preniknúť na Slovensko. Situácia sa čiastočne začala meniť v 19. storočí. Dramatika príslušníkov ilýrskeho hnutia už zaujala našich romantikov, ktorí s Chorvátmi úzko spolupracovali a čítali ich tvorbu. Janko Kalinčiak iste poznal veselohru Antuna Nemčića (1813 – 1854) *Kvas bez chleba*, v ktorej sa autor vysmieva z praktík šľachtickej reštaurácie v Chorvátsku. V tomto období sa na slovenskej scéne po prvý raz hrala chorvátska hra a zaznela nielen po slovensky, ale aj po chorvátsky! Bola to *Chorvátska vernosť* od Dimitrija Demetera (1811 – 1872). V školskom roku 1845/1846 pod vedením Janka Francisciho, ktorý si hral protagonistu – Kapitána, levočskí študenti hru uviedli po chorvátsky pre príslušníkov levočského pešieho pluku, v ktorom boli Srbi i Chorváti (niekoľkí boli štatistami). Štúrovská mládež v Levoči roku 1847 hru hrala po slovensky. Preložil ju Pavol Dobšinský, ktorý si zahral úlohu Kapitána.

Najslovenskejšie mesto Martin, a tým sme hádam mali začať, má významné prvenstvo v slovensko-chorvátskych divadelných vzťahoch. V 20. storočí Martinčania ako prví na Slovensku uviedli chorvátsku hru – sami si ju aj preložili (sporné je iba to, či to bola M. Pietorová alebo M. Galanda), sami si ju aj skritizovali (S. H. Vajanský v martinských Národných novinách síce uznal, že je to dobrá hra „kus veľmi pohnutý, napínajúci, na nervy i srdce bijúci“, ale kritizoval naturalizmus hry. Pochválil však martinských hercov, ktorí „zahrali tak, ako ešte nikdá“). Reč je o kultovej Vojnovičovej *Ekvinokcii* (Slovenský Spevokol, 1913). Medzi dvoma vojnami Slovenský spevokol *Ekvinokciu* zahral ešte raz (1921) a uviedol aj ďalšie hry: v preklade vtedy Martinčana Pavla Bartoša *Lejak Petra-Petroviča Peciju* (1923), vtedajší Martinčan Andrej Mráz preložil *Božieho človeka* vynikajúceho dramatika Milana Begoviča (1931, 1936), ktorý bol na Slovensku dlhodobo populárny. Najslovenskejšie mesto Martin teda pokojne môžeme označiť ako naj-

chorvatofilskejšie, aspoň čo sa týka slovensko-chorvátskych divadelných vzťahov.

Po druhej svetovej vojne Slovenský spevokol znova uviedol Pecijov *Uzol* (1947) a Martinčania ako jediní na Slovensku hrali skvelého komediografa Kalmana Mesariča (*Panské dieťa*, 1949). Držičov *Dundo Maroje* zavítal do Martina ako *Sváko Maroje* (1960, réžia Ivan Petrovický). Martinské divadlo našlo odvahu a roku 1988 uviedlo Predstavenie *Hamleta v obci Dolná Mrduša* od Ivana Brešana, ktorý sa v tejto komédii vysmial z dogmatizmu.

Dramaturgia martinského divadla si zaslúži pochvalu, lebo vo vzácnej vyváženosti uvádzala rovnako drámy ako komédie. Ak ako propagátor a prekladateľ Milana Grgiča Martinčanom odpustím, že doteraz nesiahli po diele tohto skvelého komediografa, ako literárny historik nemôžem mlčky prejsť ponad to, že neinscenovali dramatické diela Miroslava Krležu. Ale práve Martinčanov za to nemôžem kritizovať, lebo na celom Slovensku sme Krležu hrali hriechne málo.

Ak mapujeme situáciu, môžeme konštatovať, že od 20. rokov sú chorvátski autori na slovenskej profesionálnej scéne prítomní trvalo a systematicky. Obdobie formovania slovenského (!) SND a neskôr i ďalších slovenských profesionálnych divadiel, sa nesie v znamení hojného využívania diel chorvátskych autorov: Milan Begović, Ivo Vojnović, Miroslav Krleža, ale aj Božo Lovrić a priateľ Slovákov Geno Senečić našli u nás vďačných divákov. Bezprostredne po druhej svetovej vojne sa chorvátski a vôbec juhoslovanskí dramatici ešte hrali, ale v päťdesiatych rokoch nastal útlm, ktorý sa podarilo prelomiť až v druhej polovici 60. rokov uvedením klasika Marina Držića.

Z bohatej a zaujímavej chorvátskej dramatickej literatúry druhej polovice 20. storočia sa na Slovensko dostalo síce málo autorov, ale boli to hry, čo dôstojne reprezentovali. Popri staršej klasike (Držić, Vojnović) máme na mysli predovšetkým Miroslava Krležu (*Maškaráda*, *Salome*, VŠMU 1967, réžia P. Haspra; *Páni Glembayovci*, SND 1986, réžia Miloš Pietor). Chorvátski autori druhej polovice 20. storočia boli na Slovensku reprezentovaní najvýznamnejšími menami a ich diela slovenský repertoár nesporne obohatili po estetic-

kej aj ideovej stránke. Boli to autori a hry – Ranko Marinković: *Glória* (Nová scéna, Bratislava 1971), Marjan Matković: *Bobovia trpia* (SND – Malá scéna, Bratislava 1964), Ivan Kušan: *Čaruga* (Zvolen 1987), Ivan Brešan: *Predstavenie Hamleta v obci Dolná Mrduša* (Martin, Prešov 1988). Marinković a Matković predstavujú ten pól chorvátskej dramatiky, ktorý bojoval proti intolerancii moci, Kušanova veselohra so spevmi sa vysmieva zo zbohatlíkov v období zmeny režimu po prvej svetovej vojne (bola by aktuálna aj dnes) a Brešanova hra je rovným dielom komédia i dráma človeka a národa v podmienkach totality.

Najhranejším chorvátskym autorom druhej polovice 20. storočia sa stal Milan Grgić (1934, Split – 1997, Záhreb). Na Slovensku je prítomný v kontinuite od roku 1970, predstavil sa rovnako drámou (*Malé námestie*, Nitra 1970; Prešov 2001) ako veselohrami (*Prebud' sa Katarína*, Nová scéna Bratislava 1986; *Strana lásky*, Trnava 1991; *Milujem Ňafra*, Trnava 1993; *Prebud' sa Katrína*, Žilina 1994; *Jano-Jana*, Divadlo West. Bratislava 1998). Úspešné diela M. Grgića neboli a nie sú len skvelou zábavou, pohárom šampanského pred spaním, lebo kto chce, ten v nich nájde aj závažné témy. M. Grgić vyšiel tlačou, uviedla ho televízia i rozhlas, hral sa po celom Slovensku a v Košiciach aj po maďarsky (*Prebud' sa Katarína*, Thália 1989). Svetová premiéra *Strany lásky* v Trnave je krásnym dokladom rozvinutosti slovensko-chorvátskych vzťahov.

Ešte neskončila ani prvá polovica nového desaťročia a Miro Gavran počtom inscenácií je už dôstojným konkurentom Milana Grgića a podľa všetkého ešte dlho bude najúspešnejším chorváckym autorom na Slovensku. Už teraz má jedno prvenstvo spomedzi všetkých chorváckych dramatikov – vyšli dve knižné vydania jeho drám, pričom prvá kniha je vôbec prvý výber drám chorváckeho autora na Slovensku. Gavranovi, rovnako ako Krležovi vyšla po slovensky aj próza, ďalšieho klasika Milana Begovića pripomína zas v tom, že slovenské divadlá hrajú rovnako jeho vážne kusy ako komédie.

Rukopisy M. Grgića a M. Gavrana sú odlišné – napokon sú príslušníkmi rozličných generácií. Majú však veľa spoločného: úspech na domácej scéne ich predurčil na úspech v zahraničí (a to nielen na Slovensku). U jedného i u druhého vo vzácnej rovnováhe nachádzame výrazné základné polohy: osobný, objavný autorský prístup k súčasnosti, nezastieranie vážnosti otázok, ktoré si kladú ich postavy a na strane druhej brilantná divadelná komika. Grgić aj Gavran hovoria o svojej dobe a svojej generácii (každý o svojej), ich postavy sú komediálne napriek svojim traumám a beznádejám, pôsobivo hovoria o problémoch a konfliktoch medzi generáciami, komediálna nervozita a napätie odhaľujú vzťahy v rodine a spoločnosti.

Chorvácki dramatici boli na Slovensku úspešní nielen preto, lebo väčšina ich hier bola umelecky pôsobivá a spoločensky aktuálna, ale aj preto, lebo v spojení univerzálneho a národného, to národné bolo práve chorvácke. Chorvácko je nám stáročia blízke a nemusíme sa o tom presvedčovať práve teraz – vždy sme si na dotyk blízko napriek hraniciam a politike. Dnešná hra Mira Gavrana potvrdzuje, že pre prítomnosť chorváckych dramatikov na našich scénach je charakteristické aj to, že ich diela v slovenskom prostredí sú schopné ak aj nie nahrádzať, tak aspoň výrazne tematicky i umelecky dopĺňovať a obohacovať tie stránky divadelného života, ktoré u nás nepatria medzi najrozvinutejšie. Preto – a potvrdzuje to jeho obrovská úspešnosť po celom Slovensku – chorváckeho Mira Gavrana pociťujeme ako slovenského Mira Havrana. Na Chorvátov nezabúdame!

Viete, herec musí na javisku hereckými prostriedkami pričarovať vietor i búrku, chlad i slnko, lásku i nenávisť. A keď ukáže, čo všetko vie, keď si je istý, že ľuďom v hľadisku zušľachtil dušu, že aj u najchladnejšieho diváka navodil emócie a urobil večer nezabudnuteľný, potom na konci predstavenia pomaly podíde na proscénium a pokorne sa pokloní tým ľuďom, ktorí mu darovali to najcennejšie na svete – svoj čas a svoju dôveru. Nikdy nesmie zabudnúť na to, že dobrý divák je hodný toľko, koľko aj dobrý herec, že jeden bez druhého nemôže vytvoriť divadlo.

M. Gavran: Keď umiera herec

V každej krajine medzi divadelníkmi máte troch – štyroch homosexuálov a tri – štyri lesbičky, ktorí sú alergický na normálne herecké divadlo a ktorí by chodili aj po ušiach, len aby dokázali svoju originalitu. Korzujú po sympóziách, milujú diskusie pri okrúhlych stoloch a píšú eseje o vizuálnom divadle... Scénografia a kostým sú pre nich dôležitejšie než herec! Milujú „fyzické“ divadlo ako by vôbec mohlo existovať nejaké nefyzické... Angličanom sa podarilo vzoprieť týmto nezmyslom... U nich sú onanistické experimenty vecou vedľajšou a v ozajstnom činohernom divadle sú pánmi herci.

M. Gavran: Keď umiera herec

